

Rapport 2012:18

Arkeologisk förundersökning

Fjärrkyla till kv Delfinen

RAÅ 153

Klostergatan

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Emma Karlsson

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

AVDELNINGEN FÖR ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Fjärrkyla till kv Delfinen

Innehåll

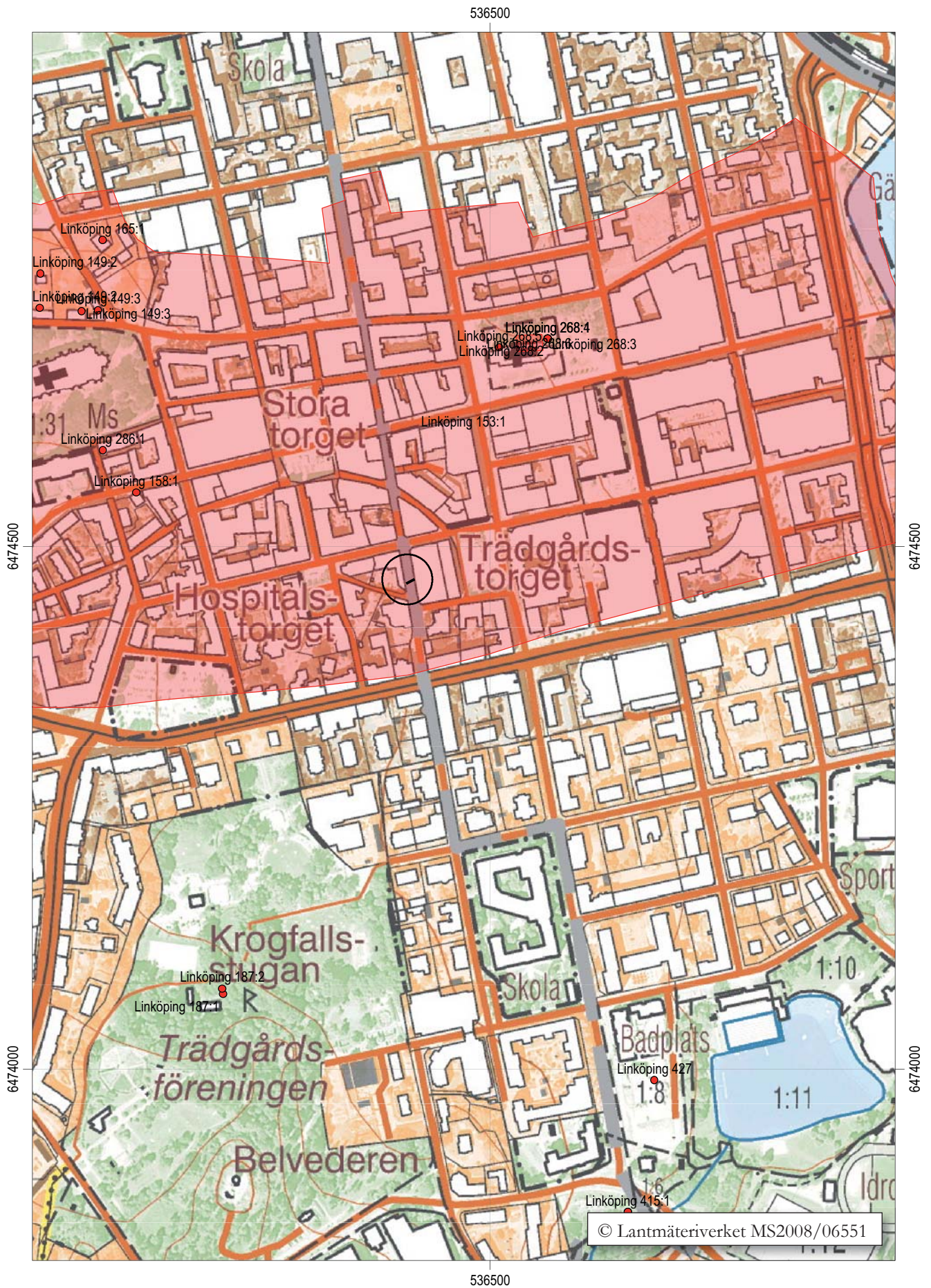
Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte och metod	4
Resultat	5
Referenser	5
Tekniska uppgifter	6

Sammanfattning

Östergötlands museum genomförde våren 2012 en arkeologisk förundersökning i Klostergatan, invid kv Delfinen, Linköping stad och kommun, Östergötland. I gatans östra kant påträffades rester efter en källare. Byggnaden bedöms dock som relativt sentida, sannolikt från 1800-talet. I direkt anslutning till källaren framkom ett kulturlager. Lagret återfanns endast inom en sträcka om cirka en meter. Övriga delar av sträckan var störda av tidigare schaktningsarbeten.

Emma Karlsson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 64F7d SO, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av schaktning för fjärrkyla i Klostergatan, invid kv Delfinen, Linköpings stad och kommun, Östergötland. Den totala sträckan var ca 7 m. Schaktens bredd var ca 1,2 m och djupet var ca 1,4-3,0 m. Uppdragsgivare var Tekniska Verken i Linköping AB. Fältarbetet utfördes i mars 2012 efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Ansvarig för fältarbetet och rapportarbetet var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Undersökningsområdet är beläget i Linköpings innerstad, inom det medeltida stadsområdet RAÄ 153. Enligt 1696 års stadskarta berörs främst äldre gatumark av det aktuella arbetet. På 1651 års stadskarta finns en föregångare till dagens Klostergatan, vilken då sträckte sig söderut från Tanneforsgatan fram till Stora Badstugatan. Det är troligen denna gata som ursprungligen benämndes Klostergatan eftersom den låg i anslutning till stadens franciskanerkonvent. Klostergatans nuvarande sträckning återfinns först på 1757 års stadskarta (Ohlsén & Ternström 2001). Konventet grundades sannolikt år 1287 och dess placering i staden har länge varit omdiskuterad. Arkeologiska fynd och skriftliga källor pekar dock på att det legat i området söder om den medeltida Hospitalsgatan, det vill säga i området kring nuvarande Hospitalstorget (Tagesson 2002).

I närområdet har flera arkeologiska undersökningar genomförts. Östergötlands länsmuseum genomförde år 2008 en arkeologisk förundersökning i Klostergatan mellan Nygatan och Drottninggatan. Arbetet utfördes med anledning av schaktningsarbeten för fjärrkyla. Vid undersökningen påträffades kulturlager på sträckan Drottninggatan till Stora Bastugatan. Dessa var som mäktigast och innehöll som mest fynd på en sträcka som i det äldsta kartmaterialet är tomtmark. På sträckan framkom även två avfallsgropar vilka innehöll fynd från 1600-1800-talen men enstaka fynd kan även vara senmedeltida. Sträckan Stora Bastugatan - Nygatan var urschaktat sedan tidigare arbeten (Karlsson 2011). Schaktet berörde dock endast gatan västra del varför det inte gick att utesluta att lämningar kunde komma att påträffas vid det nu aktuella arbetet.

År 1998 utfördes en arkeologisk undersökning inför byggnation av ett hus inom dåvarande Bastuplan (numera del av kv Dryckeshornet), ca 50 m söder om den aktuella platsen. Området, som enligt kartor från 1600-talet låg utanför bebyggt stadsområde, visade sig innehålla kulturlager och anläggningar från medeltiden. Äldst var ett kulturlager med fynd av bland annat en svartgodsskärva. Ovan detta lager fanns rester efter en byggnad som daterats till tidig- eller högmedeltid. Till nästa fas har några anläggningar knutits: en stenlagd

yta, en ugn och eventuellt en eldpall. Lämningarna, som daterats till 1400-talet, tyder på att området använts för eldfarlig verksamhet. De yngsta lämningarna bestod av kraftiga stolpar vilka har tolkats höra till ett stadsplank från 1600-talet. Vid undersökningen framkom ett rikt fyndmaterial som dominerades av djurben, keramik, slagg och glas. Dessutom hittades fynd som kamfragment, silvermynt, remändebeslag, ströningar, fingerring etc (Tagesson 2002:413ff, Ohlsén & Ternström 2001, Björkhager m fl 2004).

I samband med att det nyuppförda huset vid Bastuplan skulle anslutas till VA- och fjärrvärmeledningar utfördes två arkeologiska förundersökningar i Klostergatan och Badstugatan (Ternström 1999, 2001). I Klostergatan drogs ett schakt i gatans östra del, i direkt anslutning till före detta Bastuplan. Schaktet var cirka 1 m djupt och innehöll omrörda kulturlager (Ternström 2001). Vid tidigare schaktningsarbeten för VA-ledningar på platsen hade kulturlager påträffats på 0,2-0,3 m djup. I schakten framkom kulturlager med en mäktighet om 0,45 m samt en gles stenläggning (Feldt 1994).

År 2005 gjordes en arkeologisk förundersökning med anledning av planerad fjärrkyla i Klostergatan, sträckan Ågatan - Linnégatan. Det var okänt hur pass skadad denna del av Klostergatan var av tidigare genomförda, odokumenterade schaktningar. Undersökningen visade att delar av sträckan var förstörd av tidigare schaktningsarbeten men att det även fanns delar med kulturlager bevarade. På den nu aktuella sträckan togs ett provschakt upp. Kulturlager påträffades på ca 0,45 m djup och lagren var sammanlagt 0,5 m tjocka. Dessutom framkom lämningar som tolkades som en raserad grundmur samt en stenläggning (Feldt 2005).

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var främst att styra markingreppet så att fast fornlämning skadades så lite som möjligt av det planerade arbetsföretaget. Fast fornlämning som berördes av schaktningen skulle undersökas avseende karaktär, omfattning och datering. En övergripande målsättning var inhämtande av arkeologiska data för den antikvariska hanteringen och långsiktiga kunskapsuppbyggnaden avseende Linköping och dess omland. Till projektet knyts följande frågeställningar:

- Kan äldre gatunivåer fastställas i Klostergatan?
- Finns det spår efter medeltida bebyggelse?

Arbetet genomfördes som schaktningsövervakning. Samtliga lämningar av arkeologiskt intresse undersöktes och dokumenterades genom handritning. Schaktet dokumenterades på en översiktlig plan.

Resultat

Vid undersökningen kunde ett kulturlager dokumenteras inom en sträcka om ca en meter. Lagret, som var ca 0,6 m tjockt, bestod av gråbrun lerig sand med inslag av enstaka tegelfragment, träfragment, samt måttligt med små kolbitar. I lagret fanns även enstaka obrända djurben. Lagrets begränsning mot underliggande undergrund var skarp vilket tyder på att det kan vara påfört.

Vidare framkom rester efter en källare i gatans östra kant. Den bestod av en ca 1,4 m bred kallmurad mur med stora kantiga stenar och stenblock. På den östra sidan av murverket var en innervägg av tegel. Byggnaden bedöms som relativt sentida, sannolikt från 1800-talet. Innerväggen påträffades ca 2,1 m från befintlig byggnad i kv Delfinen. Ovan beskrivna kulturlager framkom direkt väster om källaren. Övriga delar av sträckan var störda av tidigare schaktningsarbeten.

Figur 3. Utdrag ur 1696 års karta med den aktuella schaktsträckningen markerad. Skala 1:3000.

Referenser

- Björkhager, V. m fl. 2004. Linköpings utkantlager. I: *Kulten, makten, människan*. Meddelande från Östergötlands länsmuseum 2003.
- Feldt, A-C. 1994. *Klostergatan vid Bastuplan*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Linköping stad och kommun, Östergötland. Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2005. *Framkomlig väg för fjärrkyla*. Arkeologisk förundersökning. Klostersgatan (sträckan Ågatan – Linnégatan). Östergötlands länsmuseum. Kulturmiljöavdelningen. Rapport 2005:42.
- Karlsson, E. 2011. *Fjärrkyla i Klostersgatan – mellan Nygatan och Drottninggatan*. Östergötlands museum. Rapport 2011:19.
- Ohlsén M. & Ternström C. 2001. *Utkanten i centrum. Arkeologi i det medeltida Linköpings utkant*. Bastuplan, Linköping, Ög. Arkeologisk undersökning. Östergötlands länsmuseum. Rapport102:2001.
- Tagesson, G. 2002. *Biskop och stad. Aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping*. Linköping.
- Ternström, C. 1999. *Bastuplan*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 153, Linköping stad och kommun, Östergötland. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2001:117.
- Ternström, C. 2001. *Klostergatan. Bastuplan*. Antikvarisk kontroll. RAÄ 153, Linköping stad och kommun, Östergötland. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2001:117.

Tekniska uppgifter

Lokal	Klostergatan (invid kv Delfinen)
Socken	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämning	RAÄ 153
Ekonomiska kartans blad	085 57 (8F5h Linköping)
Fatighetskartans blad	64 F7d SO
Koordinater	E536425, N6474465
Koordinatsystem	SWEREF TM
Lst dnr	431-166-12
Lst beslut	2012-03-05
Lst handläggare	Magnus Djerfsten
ÖM dnr	21/12
ÖM projektnummer	531361
Uppdragsgivare	Tekniska Verken i Linköping AB
Kostnadsansvarig	Tekniska Verken i Linköping AB
Projektledare	Emma Karlsson
Personal	-
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Fältarbetstid	2012-03-23
Sträcka	7 m
Fynd	Nej
Foto	Nej
Analys	Nej
Grafik	Emma Karlsson
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2012:18 © Östergötlands museum

Östergötlands museum genomförde under våren 2012 en arkeologisk förundersökning i Klostergatan, invid kv Delfinen, Linköping stad och kommun, Östergötland. I gatans östra kant påträffades rester efter en källare. Byggnaden bedöms dock som relativt sentida, sannolikt från 1800-talet. I direkt anslutning till källaren framkom ett kulturlager. Lagret återfanns endast inom en sträcka om cirka en meter. Övriga delar av sträckan var störda av tidigare schaktningsarbeten.